

Posolstvo Svätého Otca Františka na Svetový deň chudobných

33. nedeľa v cezročnom období

18. novembra 2018

Úbožiak zavolal a Pán ho vyslyšal

1. „*Úbožiak zavolal a Pán ho vyslyšal*“ (Ž 34, 7). Slová žalmistu sa stávajú aj našimi slovami vo chvíli, keď sme povolaní čeliť rôznym situáciám utrpenia a marginalizácie, v ktorých žijú mnohí naši bratia a sestry, zvyčajne označovaní všeobecným termínom „chudobní“. Pisateľovi tohto žalmu nie je takáto situácia cudzia, práve naopak. Má priamu skúsenosť s chudobou, a predsa ju premieňa na chválospev a vzdávanie vďaky Pánovi. Tento žalm umožňuje dnes aj nám, ponoreným do mnohých foriem chudoby, aby sme pochopili, kto sú skutoční chudobní ľudia, na ktorých máme obracať svoj zrak, aby sme počuli ich volanie a spoznali ich potreby.

Predovšetkým nám bolo povedané, že Pán vypočuje chudobných, ktorí k nemu volajú, a je dobrý k tým, čo hľadajú u neho útočisko so srdcom zdrveným smútkom, osamelosťou a vylúčením. Pán vypočuje tých, ktorých ľudská dôstojnosť bola pošliapaná, no napriek tomu majú silu zdvihnúť svoj pohľad hore, aby dostali svetlo a posilu. Vypočuje tých, ktorí sú prenasledovaní v mene falošnej spravodlivosti, utláčaní politikou, nehodnou svojho mena, a zavražďovaní násilím; a predsa dokážu v Bohu vnímať svojho Spasiteľa. To, čo sa vynára z tejto modlitby, je predovšetkým zmysel pre dôveryplné oddanie sa Otcovi, ktorý počúva a prijíma. Na vlne týchto slov môžeme hlbšie pochopiť aj to, čo ohlasoval Ježiš v blahoslavenstvách – „*blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo*“ (Mt 5, 3). V sile tejto jedinečnej a v mnohých ohľadoch nezaslúženej skúsenosti – napriek nemožnosti naplno ju vyjadriť – cítiť túžbu odovzdať ju druhým, predovšetkým tým, ktorí sú – podobne ako žalmista – chudobní, odmietaní a marginalizovaní. Nikto sa totiž nesmie cítiť vylúčený z Otcovej lásky, zvlášť vo svete, ktorý často vyzdvihuje bohatstvo ako prvoradý cieľ a vedie nás k uzavretosti do seba.

2. Žalm charakterizuje postoj chudobného a jeho vzťah k Bohu troma slovami. Predovšetkým je to „volanie“. Stav chudoby nemožno úplne vystihnúť jedným slovom, ale stáva sa volaním, ktoré vystupuje k nebu a prichádza k Bohu. Čo iné môže vyjadrovať volanie chudobného, ak nie utrpenie a osamelosť, sklamanie a nádej? Môžeme sa pýtať: ako je to možné, že toto volanie, ktoré vystupuje až pred Božiu tvár, nedokáže preniknúť k našim

uším a necháva nás ľahostajných a nedotknutých? Na *Svetový deň chudobných* sme pozvaní vážne si spytovať svedomie, aby sme pochopili, či sme skutočne schopní počúvať chudobných.

Ak máme rozpoznať ich hlas, potrebujeme ticho na počúvanie. Ak príliš veľa hovoríme my, nedokážeme počuť ich. Často sa obávam, že mnohé, hoci chvályhodné a potrebné iniciatívy, sú väčšmi zamerané na to, aby urobili radosť tým, ktorí ich realizujú, než aby skutočne odpovedali na volanie chudobných. V takom prípade, keď aj volanie chudobných zaznieva, naša reakcia naň nie je adekvátne; nie sme schopní vcítiť sa do ich situácie. Sme tak zajatí v kultúre, ktorá nás núti hľadiet' do zrkadla a nadmieru dbať o seba, že nám k spokojnosti stačí altruistické gesto, a zdá sa nám, že nie je potrebné priamo si „špiňať ruky“.

3. Druhé slovo je „odpovedať“. Pán, hovorí žalmista, nielen vypočuje volanie chudobného, ale odpovie naň. Jeho odpoveď, ako o tom svedčia celé dejiny spásy, spočíva v láskyplnej spoluúčasti na situácii chudobného. Tak to bolo v prípade Abraháma, ktorý predložil Bohu svoju túžbu mať potomstvo napriek tomu, že on a jeho manželka Sára už boli starí a dosiaľ nemali deti (porov. *Gn 15, 1 – 6*). A tiež vtedy, keď Mojžiš cez horiaci a nezhárajúci ker prijal zjavenie Božieho mena a poslanie vyvieš' jeho ľud z Egypta (porov. *Ex 3, 1 – 15*). A táto Pánova odpoveď sa znovu potvrdzuje počas putovania Izraela púš'ou: keď ho trýznil hlad a smäd (porov. *Ex 16,1 – 16; 17, 1 – 7*) i keď upadol do tej najhoršej biedy tým, že bol neverný zmluve a začal sa klaňať modlám (porov. *Ex 32, 1 – 14*).

Božia odpoveď chudobnému je vždy spásnym zásahom na uzdravenie rán duše a tela, na znovunastolenie spravodlivosti a poskytnutie pomoci, aby mohol znovu začať viesť život s dôstojnosťou. Božia odpoveď je tiež pre každého veriaceho výzvou, aby konal v hraniciach ľudských možností rovnako. *Svetový deň chudobných* má byť skromnou odpoveďou, ktorou sa celá Cirkev, roztrúsená po svete, obracia na chudobných každého druhu a v každej krajine, aby si nemysleli, že ich volanie zapadlo do prázdna. Pravdepodobne je to len ako kvapka vody v púšti chudoby; no predsa to môže byť znak spoluúčasti s tými, ktorí sú v núdzi, aby mohli pocítiť aktívnu prítomnosť brata či sestry. Chudobní nepotrebujú sprostredkovanie, ale osobné zaangażovanie sa tých, čo počúvajú ich volanie. Starostlivosť veriacich sa preto nemá obmedzovať len na nejakú formu pomoci – hoci na začiatku nevyhnutnej a prezieravej – ale vyžaduje sa „pozornosť lásky“ (apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 199), ktorá si ctí druhého ako osobu a usiluje sa o jej dobro.

4. Tretie slovo je „oslobodiť“. Chudobný Biblie žije s istotou, že Boh zasiahne v jeho prospech a navráti mu dôstojnosť. Chudoba nevznikla sama od seba, ale je spôsobená egoizmom, pýchou, chamtivosťou a nespravodlivosťou. To sú zlá také staré ako sám človek, ale tiež hriechy, ktoré zasahujú mnohých nevinných a majú tragické sociálne dôsledky. Pánovo oslobodzujúce konanie je aktom spásy pre tých, ktorí mu vyjadrili svoj smútok a obavy. Väzenie chudoby je mocou Božieho zásahu rozbité. Mnohé žalmy rozprávajú o týchto dejinách spásy, ktoré sa odzrkadľujú v osobnom živote chudobných, a oslavujú ich: „*on nepohŕda, ani neopovrhne nešťastným chudákom; ani svoju tvár neodvracia od neho, lež vyslyší ho, keď volá k nemu*“ (Ž 22, 25). Byť schopný kontemplotať Božiu tvár je znakom jeho priateľstva, jeho blízkosti, jeho spásy. „*Zhliadol si na moju poníženosť. Spoznal si tieseň mojej duše... moje nohy si postavil na šíre priestranstvo*“ (Ž 31, 8 – 9). Ponúknuť chudobným „šíre priestranstvo“ je to isté ako ich vyslobodiť z „*osídíel lovcov*“ (porov. Ž 91, 3), vyvieť ich z pasce nastavenej na ich ceste, aby mohli kráčať plynulo a hľadiť na život s jasnými očami. Božia spása nadobúda podobu ruky podanej chudobným, ktorá im ponúka prijatie, chráni ich a umožňuje im pocítiť priateľstvo, ktoré potrebujú. A počnúc touto konkrétnou a hmatateľnou blízkosťou sa začína skutočná cesta oslobodenia: „Každý kresťan a každé spoločenstvo sú povolaní byť nástrojmi Boha na oslobodenie a poskytnutie pomoci chudobným takým spôsobom, aby sa naplno dokázali integrovať do spoločnosti; to predpokladá, aby sme boli vnímaví a pozorní, aby sme počúvali volanie chudobného a aby sme mu pomohli“ (apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 187).

5. Je pre mňa veľmi dojemné poznanie, že mnohí chudobní sa stotožňujú s Bartimejom, o ktorom hovorí evanjelista Marek (porov. 10, 46 – 52). Slepý Bartimej „*sedel pri ceste*“ (v. 46) a keď počul, že ide okolo Ježiš, „začal kričať“ a prosiť „Dávidovho syna“, aby sa nad ním zmiloval (porov. v. 47). „*Mnohí ho okríkali, aby mlčal; ale on ešte väčšmi kričal*“ (v. 48). Boží Syn začul jeho volanie a povedal: „*Čo chceš, aby som ti urobil?*“ A slepý mu odvetil: „*Rabboni, aby som videl!*“ (v. 51). Táto evanjeliová stať jasne ukazuje to, čo žalmista ohlasoval ako prislúbenie. Bartimej je chudobný, ktorému chýbajú základné schopnosti, ako je zrak a možnosť pracovať. Koľké cesty aj dnes vedú k povážlivým životným situáciám! Nedostatok základných prostriedkov obživy, odsunutie na okraj spoločnosti, keď už má človek obmedzené sily pracovať, rôzne formy sociálneho otroctva, napriek pokrokom, ktoré ľudstvo dosiahlo... Koľkí chudobní tak, ako Bartimej, aj dnes sedia pri ceste a hľadajú zmysel svojej existencie! Koľkí sa pýtajú, prečo padli až na dno tejto

priepasti a ako z nej môžu vyjsť! Čakajú, že k nim niekto pristúpi a povie: „*Neboj sa! Vstaň, volá ťa!*“ (v. 49).

Často sa však stáva opak, že počujú hlasy, ktoré ich karhajú a vyzývajú, aby mlčali a trpeli. Sú to rozladené hlasy, ktoré sú často podmienené strachom z chudobných, považovaných nielen za núdznych, ale aj za nositeľov neistoty, nestability, s pomýlenými dennými návykmi, ktorých si treba držať ďaleko od tela. Máme sklon vytvárať vzdialenosť medzi nimi a nami, neuvedomujúc si, že takto sa vzdľujeme od Pána Ježiša, ktorý ich neodmieta, ale volá ich k sebe a utešuje. Slová proroka o životnom štýle veriacich sú v tomto prípade veľmi výstižné; veriaci majú „rozväzovať zločinné zväzky“, „roztvárať zvierajúce putá“, „prepúšťať zlomených na slobodu“ a „rozlámať každé jarmo“, lámať „chudobným svoj chlieb“, zaviesť „potulných bedárov do domu“, ak vidia nahého, „zaodiať ho“ (porov. *Iz 58, 6 – 7*). Takýto spôsob konania umožňuje, že hriech bude odpustený (porov. *1 Pt 4, 8*), spravodlivosť vykonaná a keď budeme volať k Pánovi, odpovie nám: „hľa, tu som!“ (porov. *Iz 58, 9*).

6. Chudobní sú prví, ktorým je dané spoznať Božiu prítomnosť a vydať svedectvo o blízkosti Boha v ich živote. Boh ostáva verný svojmu prisľúbeniu a ani vo tme noci nedopustí, aby im chýbalo teplo jeho lásky a útechy. Predsa však je na prekonanie tiesnivej situácie chudoby potrebné, aby chudobní zakúsili prítomnosť bratov a sestier, ktorí sa o nich zaujímajú a dajú im pocítiť svoje priateľstvo a blízkosť, otvoriac bránu svojho srdca i života. Iba tak môžeme spoznať „spásonosnú silu pôsobiacu v ich životoch“ a „umiestniť ich do centra putovania Cirkvi“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 198).

Na *Svetový deň chudobných* sme pozvaní, aby sme konkrétne uskutočnili slová žalmu: „*Chudobní sa najedia a budú nasýtení*“ (Ž 22, 27). Vieme, že v Jeruzalemskom chráme sa po obrade obetovania konala hostina. V mnohých diecézach takáto skúsenosť obohatila v minulom roku slávenie *Prvého svetového dňa chudobných*. Mnohí ľudia spoznali teplo domova, radosť zo sviatočného stolovania a solidaritu tých, ktorí sa chceli jednoduchým a bratským spôsobom podeliť s nimi o pokrm. Bol by som rád, keby sa rovnako toho roku i v budúcnosti tento deň slávil v znamení radosti zo znovuobjavenej schopnosti byť spolu. Modliť sa ako spoločenstvo a podeliť sa o nedeľné jedlo – to je skúsenosť, ktorá nás privádza späť k prvokresťanskej komunite, ktorú evanjelista Lukáš opisuje v celej jej originalnosti a jednoduchosti: „*Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách. [...] Všetci, čo uverili, boli pospolu a všetko mali*

spoločné. Predávali pozemky a majetky a rozdeľovali ich všetkým, podľa toho, ako kto potreboval.“ (Sk 2, 42.44 – 45).

7. Existuje nespočetne veľa iniciatív, ktoré kresťanské spoločenstvo denne realizuje, aby ukázalo svoju blízkosť a starostlivosť v mnohých formách chudoby, ktoré máme pred očami. Často sa stáva, že spolupráca s inými iniciatívami, ktoré nie sú motivované vierou, ale ľudskou solidaritou, nám umožní poskytnúť pomoc, ktorú by sme sami nedokázali zrealizovať. Zistenie, že v nesmiernom svete chudoby je i naša schopnosť pomôcť limitovaná, slabá a nedostatočná, nás vedie k vyhľadaniu pomocnej ruky iných, aby sme vzájomnou spoluprácou účinnejšie dospeli k cieľu. Hoci sme pri tom motivovaní vierou a prikázaním lásky, uznávame aj iné formy pomoci a solidarity, ktoré majú čiastočne zhodné ciele; no pritom nezanedbávame to, čo je nám vlastné, teda privádzať všetkých k Bohu a ku svätosti. Vzájomný dialóg medzi rôznymi skúsenosťami a pokora slobodne ponúknuť spoluprácu, bez vyhľadávania publicity, je adekvátnou a plne evanjeliovou odpoveďou, ktorú môžeme dať.

V službe chudobným vôbec nejde o to, kto prvý zasiahne. Namiesto toho môžeme pokorne uznať, že to Duch nás povzbudzuje ku skutkom, ktoré sú znakom Božej odpovede a blízkosti. Keď nájdeme spôsob, ako sa priblížiť chudobným, vieme, že prvenstvo patrí jemu, lebo otvoril naše oči a naše srdce pre obrátenie. Chudobní nepotrebujú protagonistov, ale lásku, ktorá vie konať skryte a zabúdať na vykonané dobro. Skutočnými protagonistami sú Boh a chudobní. Kto sa dá do služby, je nástrojom v Božích rukách, umožňujúcim spoznať jeho prítomnosť a jeho spásu. Pripomína to aj sv. Pavol, keď píše Korinťanom súperiacim medzi sebou o čo najprestížnejšie dary: „*A oko nemôže povedať ruke: ‚Nepotrebujem ťa!‘ ani hlava nohám: ‚Nepotrebujem vás!‘“ (1 Kor 12, 21). Apoštol poukazuje na dôležitú vec, keď konštatuje, že „údy tela, ktoré sa zdajú slabšie, sú nevyhnutne potrebné“ (v. 22); a tie, ktoré „pokladáme za menej ušľachtilé, zaodievame s väčšou úctou a naše nečestné údy majú tým väčšiu česť, kým naše čestné nič také nepotrebujú“ (v. 23 – 24). Pokým teda Pavol predkladá základné učenie o charizmách, zároveň vychováva spoločenstvo ohľadom evanjeliového postoja voči jeho slabším a núdznejším členom. Kristovým učeníkom majú byť cudzie pocity pohrdania chudobnými a svätuškárstva; majú im skôr prejavovať úctu a uprednostňovať ich, vychádzajúc z presvedčenia, že predstavujú reálnu prítomnosť Ježiša medzi nami. „*Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25, 40).**

8. Tu pochopíme, ako je náš spôsob života vzdialený od spôsobov sveta, ktorý chváli, nasleduje a napodobňuje tých, čo majú moc a bohatstvo, pokým chudobných marginalizuje

a považuje ich za odpad a hanbu. Apoštolove slová sú pozvaním k plnému prežívaniu solidarity so slabšími a menej obdarovanými údmi Kristovho tela v evanjeliovom duchu: „*Ak teda trpí jeden úd, trpia spolu s ním všetky údy, a ak vychvaľujú jeden úd, radujú sa s ním všetky údy*“ (1 Kor 12, 26). Rovnakým spôsobom nás Pavol v *Liste Rimanom* vyzýva: „*Radujte sa s radujúcimi, plačte s plačúcimi! Navzájom rovnako zmýšľajte; a nezmýšľajte vysoko, ale prikláňajte sa k nízkym. Nebuďte múdri sami pre seba*“ (12, 15 – 16). To je povolanie Kristovho učeníka; ideál, ku ktorému neustále smerovať značí čoraz viac sa pripodobňovať „zmýšľaniu Ježiša Krista“ (porov. *Flp* 2, 5).

9. Slovo nádeje je prirodzeným epilógom, ku ktorému nás odkazuje viera. Často sú to práve chudobní, ktorí otriasajú našou ľahostajnosťou, ktorá je dcérou príliš imanentného a na prítomnosť naviazaného života. Volanie chudobného je tiež volaním nádeje, ktoré je prejavom istoty, že bude oslobodený. Nádeje, založenej na Božej láske, ktorá neopúšťa tých, čo sa jej zveria (porov. *Rim* 8, 31 – 39). Terézia z Avily vo svojej *Ceste k dokonalosti* píše: „Chudoba je dobrom, ktoré v sebe ukrýva všetky dobrá sveta; zaisťuje nám veľké panstvo, čím chcem povedať, že nás robí pánmi všetkých pozemských dobier od chvíle, keď nimi opovrhujeme“ (2, 5). A v miere, v akej sme schopní rozlišovať pravé dobro, stávame sa bohatými pred Bohom a múdrymi v očiach nás samých i druhých. Je to presne tak: v miere, v akej dokážeme dať správny a pravý zmysel bohatstvu, rastieme v ľudskosti a sme schopní deliť sa.

10. Pozývam spolubratov biskupov, kňazov a zvlášť diakonov, na ktorých boli vložené ruky na službu chudobným (porov. *Sk* 6, 1 – 7), spolu so zasvätenými osobami a mnohými laikmi a laičkami, ktorí vo farnostiach, združeníach a hnutiach robia odpoveď Cirkvi na volanie chudobných hmatateľnou, aby tento svetový deň prežívali ako privilegovaný okamih novej evanjelizácie. Chudobní nás evanjelizujú, pomáhajú nám každý deň objavovať krásu evanjelia. Nedopustíme, aby táto príležitosť milosti vyšla naprázdno. Cíťme sa všetci v tento deň ako ich dlžníci, pretože keď k sebe navzájom vystierame ruky, uskutočňuje sa spásne stretnutie, ktoré podopiera vieru, robí činnou lásku a umožňuje, aby nádej bezpečne napredovala po ceste k Pánovi, ktorý prichádza.

Vo Vatikáne 13. júna 2018, na liturgickú spomienku sv. Antona Paduánskeho

František